

RANKU ja KOTOMA -hankkeiden ohjausryhmän 8. kokous

Aika: Tiistaina 19.9.2017

Paikka: Virastotalo, kokoustila Airisto, 3. krs, Itsenäisyydenaukio 2, Turku

Videoyhteydet: ELY virtuaalihuone 27

Läsnä: Aino Launto-Tiuttu, MTK Varsinais-Suomi
Anni Karhunen, YM
Arja Nykänen, YM
Elina Liinaharja, MTK Satakunta
Marja-Liisa Tapio-Biström, MMM
Mikko Rahtola, LUKE
Mirja Koskinen, VARELY Y
Marja Anttila (tässä kokouksessa Seppo Jaakonmäen sijaan), VARELY E
Kaija Salmela, Sami Talola, Julia Ajanko ja Sanna Tikander / RANKU-hanke
Mikko Jaakkola, Harri Lilja ja Pekka Parkkila / KOTOMA-hanke

Poissa: Paavo Myllymäki / MTK Varsinais-Suomi, Markku Pärssinen / MTK Satakunta, Aki Huomo (Roosa Jaakkolan sijainen) / Gasum, Heikki Aro /TEKES, Ville Keskisarja /MMM, Miira Riipinen / Kuntaliitto ja varajäsen Liisa Vainio / Turun kaupunki, Pasi Nummela / ProAgria Länsi-Suomi, Annika Heikola / Mynämäki, Airi Kulmala / MTK (KOTOMA-hankkeen osalta), Sini Wallenius / MMM (KOTOMA-hankkeen osalta)

1. Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Puheenjohtaja Anni Karhunen avasi kokouksen klo 9.35 ja pidettiin ohjausryhmän jäsenten esittely. Ohjausryhmän kokoonpanossa on tapahtunut muutoksia BILKE-hankkeen päättymisen ja edustajavaihdosten vuoksi. Rahoittajan (YM) edustajana ja puheenjohtajana ohjausryhmässä jatkossa toimii Anni Karhunen sijaan Arja Nykänen. Roosa Jaakkolan (Gasum) sijaisena ohjausryhmässä toimii Aki Huomo ja Timo Ojan (Mynämäki) sijaan ohjausryhmässä toimii jatkossa Annika Heikola. TEKES:in varajäsen Esa Lindqvist on jättäytynyt pois ryhmästä. RANKU-hankkeen edustajana on myös elokuussa hankkeessa suunnittelijan työt aloittanut Julia Ajanko.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialistan kohtaan 6 Muut asiat lisättiin jo päättyneen BILKE hankkeen tulosten esittely ja jatkotoimet. Muuten asialista hyväksyttiin muutoksitta.

3. Keskustelu edellisen kokouksen (5.5.2017) pöytäkirjasta

Pöytäkirjantarkastajat ovat hyväksyneet edellisen kokouksen pöytäkirjan 15.5.2017 ja pöytäkirja on allekirjoitettu. Ei ollut tarvetta keskustella pöytäkirjasta.

4. RANKU-hanke

Sanna Tikander esitteli RANKU-hankkeen 5. jakson toimintaa ja tuloksia. Esitys on pöytäkirjan liitteenä 1.

Hankkeen kolmannen vuoden tavoitteeksi on asetettu syventää aikaisempien vuosien työn tuloksia sekä jakaa hankkeen kokemuksia valtakunnallisesti. Tavoitteena on myös julkaista RANKU-toimintamalli ja kriteerit, sekä sopia vastuutahoista ja menetelmistä, jotta hankkeen tuottamaa toimintamallia voidaan jalostaa edelleen.

Kevään 2017 toiminta on kuvattu hankkeen 5. väliraportissa kaudelta 1.1. - 30.6.2017 (väliraportti jaettiin ohjausryhmän jäsenille kokouskutsun yhteydessä). Kauden toiminta on raportoitu rahoittajalle ja maksatusta on haettu ja saatu. Hankkeen menneet ja tulevat tapahtumat on koottu verkkosivuille www.ymparisto.fi/ranku > Ajankohtaista.

Hankkeen kuntatyötä on hidastanut käynnissä olevat sote- ja maakuntauudistus. Muutokset tulevat muuttamaan suunnitellun Ravinneneutraali kunta -toimintamallin toimintakenttää ja siksi hankkeen toteutuksessa on oltu jatkuvien muutosten ääressä. Sote- ja maakuntauudistusten valmistelu ovat rasittaneet myös kuntatoimijoita, jonka on huomannut siinä, etteivät kunnat ole keväällä 2017 olleet kovinkaan aktiivisia uusien asioiden kokeiluun. Lisäksi kevään kuntavaalit loivat hankkeen toiminnalle haasteita, kun luottamushenkilöiden aktiivisuus oli kohdistunut vaalityöhön. Jatkossa on otettava huomioon alati muuttuva toimintaympäristö, johon kunnat ovat tiiviisti sidoksissa.

Toimintamallia on työstetty erilaisten työpajojen avulla. Kunnilla ei ole kiinnostusta taas uuden brändin käyttöönottoon kuntatoiminnassa, vaan ravinneneutraali kunta -toimintatapa tulee linkittää jo olemassa oleviin brändeihin ja verkostoihin kunnissa. Tarvitaan selkeät askeleet pilottikunnille miten edetään, ja toisaalta uusille kunnille askeleet miten aloittaa. Alustavat askelmerkit kohti ravinneneutraalia kuntaa ovat:

1. Ravinneneutraali kunta tukee strategisissa linjauksissaan ja päätöksissään ravinteiden kierrätystä edistäviä ratkaisuja
2. Ravinneneutraali kunta on aktiivinen ja luo ravinteiden kierrättämisen mahdollisuuksia, vaikka ei itse ei olisi konkreettinen toimija
3. Ravinneneutraali kunta edistää seutuyhteistyötä ravinnevirtojen osalta
4. Ravinneneutraali kunta tuntee alueensa ravinnevirrat ja niiden hyödyntämispotentiaalin
5. Ravinneneutraalissa kunnassa on toimiva infrastruktuuri tukemassa ravinteiden kierrätystä

Pilottikuntien kevään kokoukset on pidetty ja loputkin pilottityöt ovat valmistumassa. Hankkeen viestintää on toteutettu laajasti niin paikallis-, alue- kuin valtakunnan tasolla.

Jatkohanke Raki2-haussa ei saanut myönteistä päätöstä. Uutta jatkosuunnitelmaa keskittyy kuntien strategiatyöhön työstetään edelleen Kuntaliiton kanssa. Satakunnassa pohditaan toiminnan eteenpäin viemistä pienissä hankkeissa, ja Pirkanmaan ELY-keskukseen ollaan oltu yhteydessä hankkeen tulosten jalkauttamisessa siellä. Koordinaatiota eri hankkeiden toteutumiseksi kuitenkin tarvitaan vielä, koska uusi toimintamalli on vasta aivan alussa.

Keskustelu:

- Todettiin, että ravinneneutraalin toiminnan taloudelliset tarkastelut ovat hyviä ja tarpeellisia kunnille.
- Ravinneneutraalien kuntien askelia tulee vielä tarkentaa selkeillä esimerkeillä.
- Tuotiin esille, että toimiva infrastruktuuri on mukana kaikissa nyt esitetyissä askelissa. Onko sitä syytä nostaa omaksi askeleeksi? Kohtaa voisi tarkentaa. Tuotiin myös esille, että toimiva infra on niin tärkeää, että se on oltava askelissa selkeästi esillä.

- Tuotiin esille, että askelissa täytyy selkeästi näkyä miten ravinnekierrätystä edistävät toimet sisällytetään kuntien toimintaan ja miten asia vastuutetaan kunnissa.
  - Kuka tekee? Kunta tuntee alueensa ravinnevirrat, mutta miten kunta saa apua ravinnevirtojen tunnistamiseen?
- Todettiin, että askeleet on konkretisoitava esimerkkien avulla selkeästi, jotta kunnat voivat sitoutua toimintaan. Toimintaa ei saa vastuuttaa vain ympäristöasiaksi, vaan jokaiselle toimielimelle kunnissa tulee olla vastuutehtäviä. Vastuut kunnissa on määritettävä asiakeskeisesti.
- Tuotiin esille, että myös strateginen sitoutuminen on voitava esittää selkeillä esimerkeillä. Se ei saa jäädä vain korulauseiksi.
- Pohdittiin, että ehkä askelia pitäisi olla enemmän, jolloin saataisiin enemmän konkreettisia esimerkkejä esille.
- Todettiin, että myös kuntien hankinnat ja niiden merkitys tulee näkyä askelissa nykyistä selkeämmin.
- Tuotiin esille, että terveys ja hyvinvointi tulee liittää ravinnekierrätykseen. Miten? Se on varmasti haasteellista.
- Kunnilta on tullut palautetta, että omaa brändiä RANKUsta ei luotaisi, vaan se yhdistettäisiin muihin olemassa oleviin verkostoihin. Todettiin, että vielä tässä vaiheessa kehitystä ravinneneutraali toiminta pidetään omanaan ja sitä viedään eteenpäin ensisijaisesti Varsinais-Suomen ELY -vetoisesti hankkeilla. Todettiin, että kuntapäätäjien kannalta selkeys hankkeen toimijatahoista ja toiminnasta ovat tärkeitä.
- Todettiin, että on tärkeää saada ravinteiden kierrätys ja muut kiertotalousasiat tuleviin maakuntasuunnitelmiin selkeästi ja koordinoitusti. Tämä työ tulee suhteuttaa myös ELYjen ja liittojen työhön asian tiimoilta. Maakuntastrategiatyössä tulee huomioida uusien alueiden ja kuntien toisenlaiset piirteet (mm. metsätalous, jota nyt ei ole teemoissa käsitelty).
- Todettiin, että ravinneneutraali kunta toimintamallin eteenpäin vieminen tarvitsee vielä koordinaatiota.
- Todettiin, että hankkeen tulosten raportointi tehdään kahdella raportilla: 1 hankkeen loppuraportti, joka sisältää tiiviin koosteen hankkeen koko toiminnasta ja tuloksista ja 2 Kunnille ja muille toimijoille tarkoitettu Ravinneneutraalin toimintamallin esittely ja askeleet kohti ravinneneutraaliutta. Tästä tehdään mahdollisuuksien mukaan julkaisu ELYn julkaisusarjassa. Julkaisuissa tulisi olla mahdollisimman paljon kuvia ja selkeitä kaavioita, jotka selkiyttävät muuten haasteellista asiaa lukijoille.

5. KOTOMA- hanke

Pekka Parkkila esiteli KOTOMA-hankkeen toimintaa. Esitys on pöytäkirjan liitteenä 2. Toiminta on kuvattu myös hankkeen väliraportissa 1, joka lähetettiin ohjausryhmälle kokouskutsun yhteydessä.

Maaseudun vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentaminen (KOTOMA) -hankkeen tavoitteena on kehittää kohdentamisen toimintamalli, jonka avulla kuormittavimmat peltolohkot voidaan tunnistaa valuma-alue- ja lohkokohteisesti ja antaa niille toimenpidesuosituksia. Tärkeää on toimenpiteiden edistäminen käytännön tasolle ja erilaisten rahoitusmahdollisuuksien selvittäminen.

Tammi-kesäkuussa on työstetty RUSLE2015 mallia. RUSLE2015 on matemaattinen kaava, jossa tavoitteena on mallintaa veden aiheuttamaa eroosiota ja yhdistää dataa eroosioon vaikuttavista tekijöistä. Kesäkuussa on aloitettu ArcGis Online- version käyttö ja esittely. Paikkatietoanalyysien kehittäminen on käynnissä, samoin menetelmien pilotointi. Toimintamalli kootaan ensi keväänä. Tarkempaa tarkastelua varten on valittu pilottialueiksi, Merikarvianjoen-, Punkalaitumenjoen, Ruskonjoen- Raisionjoen ja Kiskonjoen- Perniönjoen valuma-alueet.

Paikkatietoanalyysissä yhdistetään RUSLE2015 aineisto ja ELY-keskuksen käytössä oleva paikkatietoaineisto. Lopputuloksena tavoitteena on tehdä työkalu Arcmap paikkatieto-ohjelmistoon. Työkalun tarkoitus on luoda aineisto, josta voi tunnistaa peltolohkot, jotka ovat herkkiä eroosiolle ja ilmoittaa, mitkä vesiensuojelutoimenpiteet soveltuvat alueelle. Analyysimallien on tarkoitus olla valmiina joulukuuhun 2017 mennessä, jonka aloitetaan testaus.

Keskustelu:

- RUSLE 2015 mallin ArcGis on julkaistu kesäkuussa. Parhailtaan testataan vapaasti selattavaa verkkoversiota. MAVI:lta saaduissa kasvulohkotiedoissa on ollut puutteita, jota analyysissäkin on havaittu aukkoja. Todettiin, että karttatarkasteluissa on tullut esille useita epäkohtia. Mm. keskellä peltoa on yllättäen erittäin eroosioherkkiä kohtia ja joitakin peltolohkoja puuttuu tyystin. Todettiin, että aineiston mahdolliset puutteet on tuotava selkeästi esille myös käyttäjille. Tarkkaa tietoa miksi joku kasvulohko puuttuu, ei vielä ole saatu. Todettiin, että KOTOMAssa puutteita ei voida korjata, mutta ongelmat tuodaan käyttäjille selkeästi esille. Todettiin, että mallia on vielä kehitettävä ja tarkennettava.
- Todettiin, että KOTOMAn mallin kehitystyössä esille tulleet puutteet tulee listata jatkokehitystyötä varten.
- Tuotiin esille, että Pirkanmaan ELY-keskus on kiinnostunut testaamaan mallia jo heti vuoden 2018 alussa Ikaalisten reitillä, jossa käynnissä yhteistyöhanke.
- KOTOMAn jokainen analyysi on yksi suojelutoimenpide. Malli analysoi missä toimenpiteitä voidaan käyttää ja missä ei? Lopputuloksena saadaan lista tarvitaanko toimenpiteitä ja mitä toimenpiteitä?
- Tuotiin esille, että myös mallin esittämien toimenpiteiden vaikuttavuutta pitää tarkastella. Todettiin, että vaikuttavuuden arviointia mietitään vielä hankkeessa, mutta todennäköisesti se tulee tehdä jatkohankkeessa.
- Keskusteltiin esitettyjen toimenpidevaihtoehtojen rajoitteista. Niitä tulee tarkastella vielä eri asiantuntijoiden kanssa lisää:
  - Lanta-asioista mm. Sari Luostarinen ja Petri Kapuinen, Luke
  - Neuvojilta mm. Anna Setälä
  - Lohkokohtaisia P-tietoja pitäisi saada ainakin koekäyttöön hankkeelle, jos ei jatkossa yleisesti voidakaan käyttää.
  - *Pöytäkirjan tarkastuksen jälkeen haluttiin vielä lisätä maininta, että biohiilen osalta voi kysellä Kari Tiilikkalalta Luke ja Priit Tammeorgilta Helsingin yliopistolta. Biohiilin ja sen raja-arvokriteerit kaipaavat täsmennystä.*
- Todettiin, että KOTOMAn työkalu voisi olla neuvonallisesti hyvinkin kiinnostava. Tilakohtaisten tarkempien tietojen syöttömahdollisuus tulisi silloin olla viljelijällä, vaikka neuvojan avulla.
- Keskusteltiin erilaisista uusista toimenpide-ehdotuksista: suojakaistojen muotoilulla kourumaiseksi voidaan vähentää eroosiota, pyöröpaaliesteet jne. Myös näitä uusia menetelmiä voisi koittaa sovittaa KOTOMAn työkaluun vaihtoehtoiksi.
- Kasvipeitteisyyden osalta tuotiin esille, että tulevaa ohjelmakautta ajatellen sitä tulee kohdentaa alueille, missä siitä on todellista hyötyä. Myös suojavyöhykkeitä tulisi kohdentaa nykyistä paremmin. Neuvonnallista materiaalia voidaan saada myös KOTOMAn mallista tähän työhön.

- Todettiin, että nyt käytössä oleva aineisto on osin epätarkkaa, mutta tausta-aineistoa voidaan tarkentaa ja siihen voidaan helposti lisätä uusia elementtejä.
- Kipsin osalta todettiin, että sen suosituksia tulee vielä tarkastella kriittisesti. Järvien valuma-alueilla kipsinkäytössä on vesiensuojeluriskejä, jotka tulee tuoda esille. Mallissa nyt käytettyjä kriteereitä tarkistetaan vielä SYKEltä.

7. Muut asiat

BILKE-hanke

- Tuotiin esille, että keväällä päättynyt Biotalouskeinojen kohti ilmastokestävyyttä (BILKE) -hanke on tuottanut monia hyviä tuloksia ja kehitysehdotuksia maatalouden ja vesitalouden ilmastokestävyyden kehittämiseksi. Hankkeen tuloksia tulee esitellä myös 1.11. pidettävässä RANKUn loppuseminaarissa. Sovittiin, että esitystapaa suunnitellaan ELYssä ja seminaarin seuraavassa suunnittelupalaverissa.
- BILKE:n kehitysehdotusten eteenpäinviemiseksi olisi hyvä hakea / käynnistää uutta hanketta. Todettiin, että hakemus on jätetty ministeriöön. Osalle toimintaa on jo saatu rahoitusta, osalle vielä haetaan. Todettiin, että valmistelua jatketaan.

8. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään tiistaina 5.12.2017 klo 9.30 - 11.30 Virastotalolla Turussa neuvottelutila Airistossa 3. kerros. Myös virtuaalisyhteys Virtuaalihuoneen 27 kautta on mahdollista omista neuvottelutiloista, joilla on sopimus Soneran kanssa tai Porin neuvottelutila Suiston kautta. Kutsu, asialista ja tarkemmat ohjeet videoyhteyksille lähetetään lähempänä kokousta.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.35.

Allekirjoitukset:

Arja Nykänen
YM
Puheenjohtaja

Sanna Tikander
RANKU-hanke, VARELY
Sihteeri

Pöytäkirjan tarkastajat

Marja Anttila

Kaija Salmela

JAKELU: Ohjausryhmän jäsenet ja varajäsenet